

Makale Türü/Article Type: Araştırma Makalesi/Research Article

DÜZCE EFTENİ YÖRESİ GÜRCÜLERİNİN “ŞAHVELEDA” HİKÂYESİNE DAİR BİR ETÜD

Fevzi ÇELEBİ¹

Öz

Bu çalışma, Düzce'nin Efteni bölgesinde yaşayan Gürcüler arasında anlatılan ve kıssadan hisse taşıyan “Şahveleda” isimli hikâyeyi detaylı olarak incelemektedir. Gürcü kültürüne özgü geleneksel bir anlatı olan bu hikâye, özelde Efteni Gürcülerinin dil özelliklerini yansıtırken, genelde insanların kişisel ve toplumsal yapılarını gözler önüne seren bir nitelik taşır. Hikâye, köy halkının genç bir kızın rüyasından etkilenerek yaşadığı trajikomik olaylara odaklanır. Köyün bilge kişinin tavsiyesi üzerine, yanlış bir inancın peşinden giderek bir öküz kurban etmeye karar verirler. Bu anlatı, düşüncesizlik, sorgulamadan kabul etme ve yanlış inanışların kişiler ve toplum üzerindeki olumsuz etkilerini çarpıcı bir şekilde vurgular. “Şahveleda”, kişilerin mantıksız kolektif davranışlara nasıl eğilim gösterebildiğini ve toplumsal yapıdaki konumlarını sorgulamalarına yol açan olaylar üzerinden insan doğasını derinlemesine işler. Çalışma, Efteni Gürcülerinin dilini ve kültürel özelliklerini ele almakla kalmaz, aynı zamanda bu tür hikâyelerin kültürel belleğin aktarımındaki önemine dikkat çeker.

Anahtar Kelimeler: Düzce, Efteni, Gürcü, Gürcüce, Hikâye, Kıssa.

დუზჯეს რეგიონში (ეფთენი) გავრცელებული ქართული ზეპირსიტყვიერების ნიმუში „შახველედა“ და მისი ანალიზი

აბსტრაქტი

ეს კვლევა დეტალურად განიხილავს “შახველედას” სახელით ცნობილ მოთხრობას, რომელიც დუზჯეს ეფთენის მხარეში მცხოვრებ ქართველებს შორისაა გავრცელებული და რომელიც იგავს ატარებს. ეს მოთხრობა ქართული კულტურის ტრადიციული ნარატივის მაგალითია და, განსაკუთრებით, ეფთენის ქართველების ენობრივ თავისებურებებს ასახავს, თუმცა ზოგადად ადამიანის პიროვნულ და საზოგადოებრივ მახასიათებლებსაც აშკარად წარმოაჩენს. მოთხრობა ფოკუსირებულია სოფლის მოსახლეობაზე, რომელთაც ახალგაზრდა გოგონას სიზმრის შთაგონებით ტრაგიკომიკურ სიტუაციებში უწყვეტ ყოფნა. სოფლის ბრძენკაცის რჩევით, მცდარი რწმენის მიღებით, ხარს მსხვერპლად შეწირვის გადაწყვეტილებას იღებენ. ეს ნარატივი ხატოვნად გამოხატავს დაუფიქრებლობის, კრიტიკულად მიუღებელი რწმენისა და მცდარი შეხედულებების ნეგატიურ გავლენებს პიროვნებებსა და საზოგადოებაზე. “შახველედა” ხაზს უსვამს, თუ როგორ იჩენს ადამიანი ხანდახან ლოგიკისგან დაცლილ კოლექტიურ ქცევებს და ამ მოვლენების გზით მათ საკუთარ საზოგადოებაში არსებულ პოზიციას გადააფასებს. კვლევა არა მხოლოდ ეფთენის ქართველების ენობრივ და კულტურულ მახასიათებლებს აშუქებს, არამედ ამგვარი მოთხრობების კულტურული მეხსიერების გადაცემის მნიშვნელობაზეც მიანიშნებს.

საკვანძო სიტყვები: დუზჯე, ეფთენი, ქართველი, ქართული, მოთხრობა, იგავი.

¹ Dr. Sanat Tarihi Uzmanı, Filolog, Düzce/TÜRKİYE, e-posta: fevzi_celebi@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-2416-5382.

Bu Yayına Atıfta Bulunmak İçin/Cite as: Çelebi, F. (2024). Düzce Efteni Yöresi Gürcülerinin “Şahveleda” Hikâyesine Dair Bir Etüd / დუზჯეს რეგიონში (ეფთენი) გავრცელებული ქართული ზეპირსიტყვიერების ნიმუში „შახველედა“ და მისი ანალიზი. *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(Özel Sayı), 103-116.

Giriş

Motkhroba (მოთხრობა) olarak Gürcücede karşılık bulan hikâye, gerçek ya da gerçeğe yakın bir olayı sunan kısa bir anlatıdır. Bu tür, kısa olması, sade bir olay örgüsüne sahip olması, yalnızca bir olay veya sahne aracılığıyla tek ve güçlü bir etki yaratması ve az sayıda karakter barındırmasıyla dikkat çeker. Türkçeye Arapçadan geçmiş olan kıssa ya da mesel terimlerinin karşılığı olarak Gürcücede igavi (იგავი) kullanılır. İgavi kelimesi Yunancadan alınmış olup karşılaştırma ve benzetme anlamlarını içerir. Kıssalar ya da meseller, bir ders ya da ibret vermeyi amaçlayan kısa hikâyeler, öğretici konular, olaylar, masallar ya da fıkralardır.

Kıssalar, dinleyici için bir ders çıkarma, bilgi edinme ya da eğlenme aracı olarak görülebilirken; anlatıcı açısından dinleyiciyi etkileme gücüyle manevi tatmin, motive etme ve yönlendirme işlevleriyle bir misyon taşır. İçerdiği bazı unsurlar sayesinde, aynı zamanda eğlence aracı olarak da kabul edilebilir.

Anlatılan olaylar, yalnızca kullanılan dil ve anlatım tarzıyla değil, aynı zamanda tarihî, felsefi ve sosyolojik açılardan da değerli özellikler taşıyabilir. Gürcülerde köklü bir yazılı edebiyat geleneği bulunmakla birlikte, sözlü edebiyat içinde hikâye ve kıssalar aracılığıyla anlatma geleneği hayli yaygındır. Bu sayede, istenen mesajın dinleyiciye bazen hissettirilmeden ulaşması sağlanır.

Gürcü yazılı edebiyatı, sözlü edebiyattan, halk hikâyelerinden de beslenmiştir. Bu hususta sözlük bilimci, yazar ve diplomat Sulkhan Saba Orbeliani'nin (1658-1725) "*Sibrdzne Sitsruisa (სიბრძნე სიტსრუისა): Bilgelik ve Yalanlar*" adlı kitabını anmak yerinde olacaktır². Kitap, yazarın Gürcü milletinin kültürel hafızasından çıkardığı hikâyelerden oluşan bir kıssa derlemesidir. Kitabın adı bile anlatılanların hayali, yani gerçek dışı olduğunu ancak büyük bir hikmet içerdiğini ima eder. Zaten öğretici yönü ağır basan her kıssa mutlaka sonunda bir hayat dersi verir. Saba, kıssayı şu şekilde açıklar: "Bu, sözle verilen; kâh gösterici, kâh işaret edici bir örnektir"³.

Türkiye Gürcülerinin bir kısmı yerli iken, bir kısmı topraklarından ayrılmışlar ve dönemde iç göç yaşamışlardır. 1877/1878 Osmanlı-Rus Harbi sonrası Uğur Suyu'nun döküldüğü ve Büyük Melen'in doğduğu Efteni Gölü'nden isim alan ve bu akarsuların güneyini ifade eden Düzce'nin Efteni yöresine gelen Müslüman Gürcülerin yakın zamana kadar dillerini muhafaza ettikleri müşahede olunan bir hakikattir.

"Kafkasya Dil Grubu", bölgesel bir sınıflandırmayla isim alan "Kuzey Kafkasya Dil Grubu" ve Kartveluri edebî dil ve lehçelerinden müteşekkil "Kartveluri Genetik Öbeği'nden" oluşur. Kartveluri Genetik Öbeği'nin üyeleri Kartuli (Gürcüce) edebî dili altında, Kartluli, Margaluri/Megruli-Çanuri/Lazuri (Zanuri) ve Luşnu/Svanuri'dir. Efteni yöresinde Kartluli'nin ve Çanuri/Lazuri'nin alt diyalektleri kullanılabilirken dil, artık çoğunlukla yaşlıların kısmen konuşur ve anlar buldukları bir hâl almış durumdadır.

² Sulkhan Saba Orbeliani, *Sibrdzne Sitsruisa*, elibrary.sou.edu.ge <https://www.studocu.com/row/document/tbilisi-university/democracy-and-citizenship/sibrdzne-sitsruisa-sulkhan-saba-orbeliani/47842319> (Erişim tarihi: 11.11.2024).

³ Sulkhan Saba Orbeliani, *Leksikoni Kartuli*, C. 1, Tbilisi:1966, s. 424.

Kartluli'nin Açaruli diyalektinin çoğunlukla orta şivesini konuşan –küçük bir kısmı yukarı şivesini konuşur- Efteni Gürcülerinden derlenen “Şahveleda”⁴ kıssasının etüdü bu diyalektin dil özelliklerini ve anlatı geleneklerini anlamak için önemli bir kaynak teşkil etmektedir. Ayrıca bu diyalekt günümüzde Edebi Gürcüceyle hemhal Gürcistan'daki Açaruli diyalektinin orta şivesiyle de farklılıklar ihtiva etmektedir. Elbette süreç içerisinde Türkçeden de etkilenmiştir. “Şahveleda” dil harici kültürel unsurlar ve tarih hakkında da veriler sunmaktadır.

Hikâyenin Ashı⁵

ერთ ღარიბი კაცს, მარტო ერთი ცალი ხარი ყავდა. ალთუნს ამცრევდა და ეყიდა ტოლი ხარი იმისთანა. არ ჭამდა, არ სვამდა მარტო საქმობდა ამისთვინ. დრო მუჟუდა მიემცრა ალთუნი. მის ქალს უთხრა, რომ: „მე მივალ ბაზარზე და ვიყიდი ერთ ახალ ხარს ჩვენსასთანა“.

გათენებამდე ადრელად გევდა გარეთ. ბაზარი იყო ერთი დღის გზაში. მისი ქალი და მისი გოგო სახლში ძინავდენ. გამთენაად გოგომ ტირილით და კნესით გედღვიდა. დედამისმა შიშით მივდა და კითხა: - „რა დეგემართა გოგო?“

გოგომ: „გონჯი რაცხა ჩემესიზმა“ - უთხრა.

დედამისმა: „რა ჩეგესიზმა ისე გონჯიო?“ - უკითხა.

დედწყო გოგომ კიდვენ ტირილი და კნესა: „მე გავთხოვდი შახთანო. გავხთი დედოფალი. მეყოლა ერთი შვილი. დავარქვეთ შახველედა (შახის შვილი). ლელესთან თამაშობდა. ჩავარდა და დედრჩოო“.

დედამისმას დედწყო ტირილი და კნესა: „ვახ, ჩემი ბადიშო, ვახ, შახველედა!“

გოგო ტირის, დედამისი ტირის. გოგო კნესის, დედამისი კნესის. უნდებან რომ გადარჩინონ შახველედა და რაფერ? ტირილ-ყვირილით გევდენ გარეთ. მივდენ სოფლის მედდანზე. მეზობლებმას მეფყარეს, „რა ხდებაო“, ეკითხეს გოგოს და დედამის: „რა დეგემართათ გოო?“

„გონჯი რაცხა ჩემესიზმა ჩემ გოგოსო“ - იპასუხა დედამისმა.

„რა ჩემესიზმა ისე გონჯიო“ - უკითხეს.

„ჩემ გოგომ გიეთხვა შახთან. გახთა დედოფალი. ეყოლა ერთი შვილი. დაარქვეს შახველედა. ლელესთან თამაშობდა. ჩავარდა და დედრჩოო“.

⁴ “Şahveleda” birleşik sıfatının transkripsiyonundaki “h” sesini “ჰ, olarak vermiş bulunuyoruz. Fakat Gürcü alfabesindeki aslı gırtlak hırıltılıdır ve “ხ, “kh” şeklinde Türkçeye aktarılmalıdır. Okumayı kolaylaştırmak amacıyla “Şakhveleda” değil “Şahveleda” şeklinde yazılması uygun görülmüştür

⁵ Bu hikâye Ahmet Mezarıcı'nın (Gogitidze) kızı 1924 Düzce doğumlu Ayşe Çakar'dan 1999 senesi Ağustos ayında Düzce ili Gölyaka ilçesi Hacryakup köyündeki konutunda derlenmiştir.

მეზობლებმაც დედწყეს ტირილი და კნესა: „ვახ შახველედაო!”

თელ სოფელმა მეყარა. კითხეს მეზობლებს: „რა დეგემართათო?”

„გონჯი რაცხა ჩდესიზმა მეზობელ გოგოსო” - იპასუხეს.

„რა ჩდესიზმა ისე გონჯიო” - კითხეს.

„მეზობელის გოგომ გიეთხვა შახთან. გახთა დედოფალი. ეყოლა ერთი შვილი. დაარქვეს შახველედა. ღელესთან თამაშობდა. ჩავარდა და დედრჩოო.”

თელ სოფელმა დედწყო ტირილი და ყვირილი, „რა ვქნათო”?

მეფიქრეს, სოფელის სულ ჭკვიანი ბერი მეყვანეს და უთხრეს ამ და ამ საქმეაო; ბერმა წვერზე ხელი მეძვა, დეფიშმანა, ხალხს შეხედა და ხმამაღლა უთხრა, რომ: „შახველედას გადარჩენისთვის ერთი ხარი დაკლა გჭირდებიან. ის სისხლი იმ ბაღანას გადარჩენსო”.

მეყვანეს ახორიდან ხარი. დაწვინეს და დაკლეს სოფლის მედდანზე. ცეცხლი დაანთეს, ყარდალა შეკიდეს, ხორცი მოხარშეს, დუურიგეს სოფლელებს, სიცილით, ხარხალით ჭამა დედწყეს ღამითა.

შუა ღამეში ამოდა იმტონი გზანავალი მოღალული კაცმა ახალი ცალი ხარით დაკლულისთანა. სოფლის მედდანზე დედნახა ბარსანი ხალხი. მისი სოფლელები იყვენ სიცილით, ხარხალით. ცეცხლის გვერდზე ჭამით. დეფიშმანა, რომ „ვისი ქორწილი იყო დღეს და არ მახსოვდაო”. კითხა: „რა ხდებაო?”

შემოდლობეს კაცი მეზობლებმა და: „გიხაროდეს, გადავარჩინეთ შენი ბადიში. იმისთვის ვქეიფოფთო” - უთხრეს.

მისი ქალმა მივდა და დეღლაპადა: „გონჯი რაცხა ჩდესიზმა ჩვენ გოგოს. ჩვენ გოგომ გიეთხვა შახთან. გახთა დედოფალი. ეყოლა ერთი შვილი. დაარქვეს შახველედა. ღელესთან თამაშობდა. ჩავარდა და დედრჩოო. მეზობლებმა მოდდენ, სოფლელებმა მოდდენ. სულ ჭკვიანი ბერი მეყვანეს. ბერმა წვერზე ხელი მეძვა, დეფიშმანა, ხალხს შეხედა და ხმამაღლა გვითხრა: შახველედას გადარჩენისთვის ერთი ხარი დაკლა გჭირდებიან. ის სისხლი იმ ბაღანას გადარჩენსო. ჩვენც მოვეყვანეთ ახორიდან ჩვენი ხარი და დავკალითო”. კაცმა დუუტა ახალი ხარიც და შებრუნდა: „ესეც ჭამეთ” - უთხრა.

გზიდან ვერ დააბრუნეს და წევდა. ამ უჭყვო გოგოსთან, ამ უჭყვო ქალთან, ამ უჭყვო მეზობლებთან, ამ უჭყვო სოფლელებთან ვერ დადგებოდა. დილა საღამ უმოსვენობით მიდიოდა, ჰად მივდოდა მანაც არ იცოდა. ერთ დღეს ერთ ციხესთან მივდა. ბურჯებზე ღამაზ ჩაცმული ერთი ბიჭი იდგა. ბიჭმა დუუძახა: „გზავრო ჰადდან მოხვალ და ჰად მიხვალო?”

„ჯოჯობეტიდან მოვალ და სამოთხეში მივალო” - უთხრა კაცმა.

ბიჭმა: „მამაჩემმა შარშან მიმიკდა, ახლა ისიც სამოთხეში იქნება. იქ დაჭირდება ერთი ქესა ალთუნს თუ ჩამოგიგდევ იმას მიცემ, თუ მე ბევრი მაქ, ეს ციცე ჩემდაო” - ეკითხა.

- „მივცემ” - უთხრა კაცმა.

ჩამუყუდო ალთუნები ბიჭმა და დეფიშმანა კაცმა: „მარტო ჩვენები არ ყოფილან ისეო, სუყულგან ყოფილან ასეთებიო” და დაბრუნდა უკან მის სოფელში.

ახლობელი პირ დამწვარი, შორებელი ჭოჭ დამწვარი მეთქი”.

Hikâyenin Tercümesi

Fakir bir adamın sadece bir öküzü vardı. Aynı büyüklük ve kuvvette bir başka öküz daha alabilmek için para biriktiriyordu. Yemiyor, içmiyor, sırf bu amaç uğruna çalışıyordu. Zamanı geldi, parası birikti. Karısına dedi ki: “Ben pazara gideceğim ve bizim öküzümüze eş olacak yeni bir öküz alacağım.”

Gün doğmadan erkenden evden çıktı. Pazar, bir günlük mesafedeydi. Karısı ve kızı evde uyuyorlardı. Şafak vakti, kızı ağlayarak ve inleyerek uyandı. Annesi korkuyla yanına geldi ve sordu: “Ne oldu kızım?”

Kız: “Kötü bir rüya gördüm” dedi.

Annesi: “Nasıl bir rüya gördün ki böyle kötü?” diye sordu.

Kız ağlamaya ve inlemeye devam etti: “Ben şahla evlendim. Kraliçe oldum. Bir çocuğum oldu. Adını Şahveleda (Şah veled) koyduk. Dere kenarında oynuyordu. Suyu düştü ve boğuldu.”

Annesi de ağlamaya ve inlemeye başladı: “Ah, benim torunum, ah, Şahveleda!”

Kız ağlıyor, annesi ağlıyor. Kız inliyor, annesi inliyor. Şahveleda’yı kurtarmak istiyorlar “ama nasıl?” Ağlayarak, bağırarak dışarı çıktılar. Köy meydanına gittiler. Komşular toplandı, “Ne oluyor kızlar?” diye sordular.

“Kötü bir rüya gördü kızım” diye cevap verdi annesi.

Komşular: “Nasıl bir rüya gördü ki böyle kötü?” diye sordular.

“Benim kızım şahla evlendi. Kraliçe oldu. Bir çocuğu oldu. Adını Şahveleda koydular. Dere kenarında oynarken suya düştü ve boğuldu.”

Komşular da ağlamaya ve inlemeye başladılar: “Ah, Şahveleda!”

Bütün köy toplandı. Komşulara sordular: “Ne oldu?”

“Komşunun kızı kötü bir rüya gördü” diye cevap verdiler.

“Nasıl bir rüya gördü ki böyle kötü?” diye sordular.

“Komşunun kızı şahla evlendi. Kraliçe oldu. Bir çocuğu oldu. Adını Şahveleda koydular. Dere kenarında oynarken suya düştü ve boğuldu.”

Bütün köy ağlamaya ve bağırmaya başladı. “Ne yapalım diye”?

Köyün en akıllı ihtiyarını çağırdılar ve ona durumu anlattılar. İhtiyar adam sakalını sıvazladı, düşüncelere daldı, halka baktı ve yüksek sesle dedi ki: “Şahveleda’yı kurtarmak için bir öküz kesmeniz gerekiyor. Onun kanı çocuğu kurtarır.”

Ahırdaki tek öküzü getirdiler. Köy meydanına yatırdılar ve kestiler. Ateş yaktılar, kazan astılar, kaynattılar ve etleri köylülere dağıttılar. Gülüşlerle, kahkahalarla geceyle birlikte yemeğe başladılar.

Gece yarısında onca yol yürümüş yorgun adam geldi, ahırdakine eş yeni bir öküzle dönüyordu. Köy meydanında toplanmış birçok insan gördü. Köylüleri kahkahalarla, gülerек ateşin etrafında yemek yiyordu. Şaşırdı ve “Kimin düğünü vardı bugün de hatırlamıyorum” dedi. Sordu: “Ne oluyor?”

Komşular adamın etrafına toplandı ve dediler ki: “Müjdelere sana, torununu kurtardık. Bu yüzden kutlama yapıyoruz.”

Karısı yanına geldi ve konuşmaya başladı: “Kızımız kötü bir rüya gördü. Kızımız şahla evlendi. Kraliçe oldu. Bir çocuğu oldu. Adını Şahveleda koydular. Dere kenarında oynarken suya düştü ve boğuldu. Komşular toplandı, köylüler toplandı. Köyün en akıllı ihtiyarını çağırdık. İhtiyar adam sakalını sıvazladı, düşüncelere daldı, halka baktı ve yüksek sesle dedi ki: Şahveleda’yı kurtarmak için bir öküz kesmeniz gerekiyor. Onun kanı çocuğu kurtarır. Biz de ahırdan öküzü getirdik ve kestik.”

Adam, yeni aldığı öküzü bıraktı ve “Bunu da yiyeceğim” dedi.

Geri döndüremediler, ayrıldı gitti. Bu akılsız kızın, bu akılsız kadının, bu akılsız komşuların, bu akılsız köylülerin yanında kalamazdı. Gündüz gece dinlenmeden yürüyordu; nereye gittiğini o da bilmiyordu. Bir gün bir kalenin yanına ulaştı. Burçta güzel giyinmiş bir delikanlı duruyordu. Delikanlı seslendi: “Yolcu, nereden geliyorsun ve nereye gidiyorsun?”

“Cehennemden geliyorum ve cennete gidiyorum” dedi adam.

Delikanlı: “Babam geçen sene öldü, şimdi o da cennettir. Sana bir kese altın atsam, ona götürebilir misin? Orada ihtiyacı olur. Bende çok var, bu kale benim” dedi.

Adam: “Veririm” dedi.

Delikanlı, altınları attı ve adam düşündü: “Sadece bizimkiler değilmiş böyle olanlar; her yerde böyle insanlar varmış” dedi ve köyüne geri döndü.

Yakınının ağzı, uzağının avucu yanaktır diyorum.

1. Konu

Bu hikâye, bir rüyanın etkisi ve yanlış inanışlar sebebiyle bir köyün yaşadığı anlamsız olaylar zincirini anlatır. Hikâye, toplumun hurafelere ve kitle psikolojisine kapılmaya olan yatkınlığını, kişisel düşünceden uzaklaşarak çoğunluğun akışına uyma eğilimini işler. Bu sayede, aslında tüm toplumların benzer özellikler taşıdığı vurgulanır; her toplumda her türlü insan bulunabilir. Bilge kabul edilen kişilerin bile düşüncesizce kararlar vererek nasıl zarara yol açabilecekleri gözler önüne serilir.

Hikâye, bir adamın pazara gidip ahırdaki öküzüne eş yeni bir öküz almak üzere yola çıkmasıyla başlar. Bu sırada, evde kalan kızı kötü bir rüya görür ve annesine, rüyasında bir şahla evlenip bir çocuk sahibi olduğunu; ancak çocuğunun dereye boğulduğunu anlatır. Kızın annesi bu rüyayı ciddiye alır, derken tüm köy bu olayı konuşmaya başlar. Köyün bilge kabul edilen ihtiyarı, çocuğu kurtarmak için bir öküz kurban edilmesi⁶ gerektiğini söyleyince, adamın ahırdaki öküzü kurban edilir. Pazardan dönen adam, olan biteni öğrenir ve ailesinin, komşularının hatta tüm köy halkının ruh dünyasının farkına vararak büyük bir hayal kırıklığı yaşar; bu sebeple köyünü terk eder.

Burada evrensel temalar olan düşünce ve düşüncesizlik çatışması öne çıkar. Kahraman, köyden ayrılırken akliselim insanlarla dolu bir dünyaya ulaşmayı umar. Ancak gittiği yerde de köyündekilerden farklı olmayan, hatta daha üst mertebede olan birinin benzer yanlış inanışlara sahip olduğunu görür. Bu durum, hikâyenin evrensel bir mesaj olarak insan doğasındaki ortak zaafı gözler önüne sermesiyle sonuçlanır.

2. Amaç

Hikâyenin temel amacı, toplumda yanlış inanışların nasıl büyütüldüğünü, bu tür söylentilerin nasıl büyük bir kargaşaya yol açabileceğini ve insanların bu etkiler altında düşüncesizce hareket edebileceğini göstermektir. İnsanların, basit bir rüyanın etkisiyle nasıl topluca harekete geçtiklerini ve yanlış inanışlar sonucu bir kişinin en değerli mal varlıklarından birini kaybetmesine nasıl neden olduklarını anlatır. Ayrıca, kıssanın sonunda adamın toplumun gerçek yüzünü görerek umutsuzca uzaklaşması, bu tür durumların kişide yarattığı hayal kırıklığını ve yabancılaşma duygusunu güçlü bir şekilde yansıtır. Hikâye, toplumsal eleştiriye derinleştirerek yanlış inanışların ve hurafelerin ne kadar tehlikeli olabileceğini vurgular.

3. Karakterler

1- Fakir Adam: Hikâyenin ana karakteri olan fakir adam, ailesinin geçimini sağlamak için özveriyle çalışır. Sabırlı, çalışkan ve fedakârdır; hayalleri olsa da maddi imkânsızlıklarla mücadele eder. Ancak toplumun hurafelere ve abartılı tepkilere olan bağlılığı karşısında çaresiz kalır. Hikâyenin sonunda, çevresindekilerin mantıksız davranışlarını kabullenmeye başlar ve insanların kolektif histeriyle akıldan nasıl uzaklaşabildiğini fark eder. Bu karakter, toplumdaki yanlış inanışların kişileri nasıl kolayca kurban haline getirdiğini simgeler. Adamın hayalleri ve çabası, anlamsız bir ritüele kurban edilirken, insan doğasındaki zayıflıkları ve toplumsal yanlılıkları ortaya koyar. Cennet ve cehennemden bahsederek, yaşamın geçici doğasını ve insanların dünyadaki

⁶ Hikâyede “kurban etmek” tabiri, Edebi Gürcücede karşımıza çıktığı şekliyle mskhverplis şetzirva (მსხვერპლის შეწირვა: kurban fedâ etmek) olarak değil öküz kesmek olarak kullanılmıştır.

mücadelesini hatırlatır. Hikâyenin derin mesajını ortaya koyarak dinleyiciye hayatın özünü anlamayı ve basit gerçeği fark etmeyi öğretir.

2- Kadın (Anne): Fakir adamın eşidir ve ev işleriyle ilgilenen bir karakter izlenimi verir. Endişeli ve telaşlı bir yapıya sahiptir; kolayca paniğe kapılır. Kızının rüyasını duyduğunda, akılcı bir tavırla teskin edebileceken, rüyanın etkisiyle köy halkını galeyana getirir. Duygularıyla hareket eder, mantıktan uzaklaşır ve toplu histerinin bir parçası haline gelir. Bu karakter, toplumda insanların sıradan olaylar karşısında akılcılığı terk edip korku ve inanışlara nasıl kapıldıklarını simgeler.

3- Kız: Hassas bir karakter olan kız, hikâyede hem kurban hem de umudun sembolüdür. Rüyasında bir şahla evlendiğini, kraliçe olduğunu ve oğlunun boğulduğunu görür. Bu rüya, kızın içsel korkularını yansıttığı gibi, toplumda büyük bir paniğe neden olur. Basit bir rüyanın bile nasıl toplumsal felakete dönüşebileceğini gösteren karakter, anlattıklarıyla hikâyeye trajikomik bir hava katar. Kızın rüyası, toplumun olayları çarpıtma eğilimini ve gereksiz yere ciddiye alma alışkanlığını gözler önüne serer.

4- Şah: Kızın rüyasında yer alan, otorite ve siyasi gücü temsil eden figürdür. Köylüler için de güçlü bir sembol olan şah, toplum için umut kaynağıdır ve bir kurtuluş fikrini ifade eder.

5- Köy Halkı: Aileyle birlikte komşuların da dâhil olduğu köy halkı, dayanışma ve toplu hareket etme güdüsünü temsil eder. Kolayca etki altında kalan, hurafelere inanan ve kitle psikolojisine kapılan bir topluluktur. Basit bir korkunun tüm köye yayılmasıyla olaylar trajikomik bir hâl alır ve bu da hikâyenin toplumsal eleştirisini güçlendirir. Köy halkı, topluca hareket ederek ihtiyaç adamdan duydukları akıl dışı tavsiyeyi kabul eder; bu davranışlarıyla, halkın umut ve korkularına olan bağımlılıklarını gözler önüne sererler. Ayrıca, kızın rüyasında şahla evlenmesi ve doğacak çocuğun bir prens olması, köy için kurtuluş umudu olarak görülür ve topluluk bu fikre bağlanır.

6- İhtiyar Adam: Köyün akıl danışılan bilge kişisi ve lideri olarak kabul edilen ihtiyar adam, güvenilen bir figürdür. Ancak, rasyonel bir çözüm sunmak yerine yanlış bir tavsiyede bulunur. Bu karakter, toplumdaki en tecrübeli ve bilge kişinin bile yanlış inanışlara kapılabileceğini ve mantıksız kararlar verebileceğini ortaya koyar. Toplumun önyargılarının ve otoriteye duyduğu koşulsuz güvenin tehlikelerine dikkat çeker.

7- Burçtaki Delikanlı: Hikâyede saf iyilik sembolüdür. Fakir adama, toplumda düşüncesizliğin ve yanlış inanışların ne kadar yaygın olduğunu fark ettirir, bilgeleşmesine vesile olur.

4. Mekân

Hikâye, çeşitli mekânlarda geçmektedir. Kurgu ilk olarak, fakir adamın evinde başlar ve bu ev, köyün merkezinde yer alan bir meydanın yakınındadır. Köydeki evler, bir evden seslendiğinde diğer evlerden duyulabilecek kadar yakındır. Köyün bir günlük mesafesinde, en azından kasaba olabilecek büyüklükte bir yerleşimde pazar kurulmaktadır.

Kahramanımızın köyden rahatlıkla ayrılabilmesi, köyde herhangi bir feodal sınıfın var olmadığını göstermekte ve bu durum, dağlık bölgelerde daha bağımsız bir yaşam süren Gürcüleri akla getirmektedir. Ayrıca, daha uzak mesafelerde yer alan kaleler de mevcuttur. Bu da bölgenin

stratejik önemini işaret etmekle birlikte çevrede feodallerin bulunduğunu gösterir. Nitekim Gürcü yüksek feodalleri bir ya da birçok kale sahibi olabilirler. Hikâye Efteni'ye gelinmeden önce 1877/1878 öncesi Gürcü topraklarında üretilmiştir.

5. Zaman

Bu hikâye, yüzyıllar öncesine uzanan geleneksel kırsal yaşam ile tarım ve hayvancılıkla uğraşan köy kültürünün hâkim olduğu bir dönemde geçmektedir. Aile dinamikleri, babalık, annelik ve toplum içindeki roller gibi unsurlar, toplumun köklü geleneklerine ve aile yapısının önemine vurgu yapmaktadır.

Hikâyede, köylülerin birbirlerine destek olmaları ve sorunları birlikte çözme çabaları, geleneksel toplum yaşamının önemli bir parçasını oluşturur. Bu bağlamda, halk arasında saygı gören ve sorunları çözme konusunda danışılan figür olarak sıkça karşımıza çıkan ihtiyar adam karakteri, toplumdaki bilge manevi liderlerin önemini vurgulamaktadır. Burada Gürcüce “beri” (ბერი) kelimesi kullanılmıştır. Efteni Gürcüleri arasında bu kelime, “ihtiyar” anlamına gelirken, Edebi Gürcücede “papaz” manasındadır. İhtiyar terimi için ise Edebi Gürcücede “mokhutsi” (მოხუცი) kelimesi tercih edilmiştir. Hikâyede, dini vurgu yapılmamıştır. Fakat ihtiyar adamın kurban olarak bir öküzü işaret etmesi ayrı bir tartışma gerektirir. Nitekim İslâm'da kaza ve belalardan korunmak niyeti ve ümidiyle kurban kesilmesine cevaz verilmişken, adaklarda da kurbanlık hayvanlarda aranan niteliklerin bulunması gerekir. Uzuvarı eksiksiz, ayıplardan uzak bir boğa (mozveri: მოზვერი) boğazlanabilecekken, çift sürmekte kullanılan, kağnyaya-arabaya koşulan öküz kesilmiştir. Hayvan iğdiş edilmiş boğadır. İslâma göre sakıncası bulunmamasına rağmen burada ironik bir vurgu da aranabilir⁷.

Kurban ritüeli pagan-politeist toplumlarda da karşımıza çıkar. Sümerler kanlı kurban ritüellerinde koyun tercih etmektedirler⁸. Kadim Yunan geleneğinde kurban anlatısı, Homeros'un Odissea destanında verilmiştir. Yunan ordusunun danışmanı Pylos kralı Nestor, tanrıça Athena'ya bir kurban sunmaya niyetlenmiştir. Yahudi kutsal metninde ve cahiliye dönemi Arap toplumunda da insan kurban edilmesiyle ilgili bilgiler vardır. Hristiyan ilahiyatına göre ise İsa Mesih insanlığın günahı adına çarşıta katledilip kanı akıtılmıştır. İsa Mesih ilk günahın sahibi Âdem'in ve insanoğlunun günahkârları adına, kefarete olarak sunulmuş bir kurbandır⁹. “İslâmiyetle İsrâiloğullarının sığır kurban etme olayı Kur'an-ı Kerim'in Bakara suresinde kurban konusu işlenmiştir¹⁰. *Kurban kesen, toplumu yedirip içirmekle görüngüsellik canavarına karşı koyar, kendi emeğinden toplum yaşamına katkıda bulunarak toplumdan alacaklı olur. Allah, topluma verdikleri*

⁷ Hz. Muhammed “Şu dört hayvan kurban için kâfi olmaz; körlüğü apaçık ortada olan kör (avrâ), hastalığı apaçık ortada olan hasta (marîde), topallığı apaçık ortada olan topal ('arcâ), kemiğinde ilik kalmayacak derecede zayıf (kesîre/'acfâ) hayvan” demiştir (İsmail Narin, *Kur'an ve Sünnet Açısından Kurban İbadeti*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, İstanbul (Yayımlanmamış Doktora Tezi), 2009, s. 262.

⁸ Suzan Akkuş Mutlu, “Eski Mezopotamya'da Tanrılara Sunulan Kurbanlar”, *Tarih Okulu Dergisi (TOD)* Yıl 7, Sayı XVII (Mart 2014), s. 1-17.

⁹ Hakan Olgun, “İbadet, Ritüel ve Kurban”, *Milel ve Nihal*, 13, 2 (2016), s. 82-99.

¹⁰ Kur'an'ı Kerim, Bakara Suresi 196. Ayet.

*karşılığında kurban kesenlere erkek evlat, yani toplumun geleceği olan erkek çocuk ile hâkimiyet ikram eder Kurban-ziyafet-dua-çocuk birlikteliği neticesinde bir iyiye gidiş söz konusudur*¹¹.

Öküz Gürcü plastik sanatlarında da yerini bulur. MÖ 4. bin ortalarından MÖ 2. bin arasına tarihlenen Gürcistan merkezli Mtkvar-Araksi Kültürü'ne ait bazı oyuncak öküz modellerinin gövdelerinin ön tarafında onların iki tekerlekli araba modellerine tutturulmak üzere tasarlandıklarını gösteren küçük oyuklar bulunmaktadır¹². MÖ 3. bin ikinci yarısından MÖ 1800'lü yıllara tarihlenen Mtkvar-Araksi'nin alt kültürleri tepe-mezar kültürlerinden Trialeti Kültürü'ne ait Zurtaketi tepe-mezarında raflarda keramik kaplar olan odanın ortasında bir de kağı bulunmakla birlikte, öküzlerin de kurban edildiği gözlenmektedir¹³. Daha yakın dönemlere ait örneklerde ise Bolnisi Sioni Kilisesi Vaftizhanesi'nde, bir paye başlığının ana yüzünde, birbirlerine yönelmiş cenneti sembolize eden iki tavuskuşu arasında haç tasvirine ve yan yüzlerin birinde de, Hristiyanlık öncesi Gürcü kültürleri için de önem taşıyan bir figür olan boğa başı ile boynuzları arasında haç tasvirine yer verilmiştir. Eski dine ait tasvirin vaftizhanede yer alması, batıl olan önceki dinden burada arınacağını ifade eder. Svetistskhoveli Kilisesi doğu cephesinde bulunan iki boğa başının da yine bu döneme ait olabileceği ve 449 yılında tahta oturan Kral Vakhtang Gorgasali dönemine ait eski bir kilisenin kalıntılarında alınarak yeniden kullanıldığı görüşü hâkimdir¹⁴.

*“Toplum bilinçaltını yansıtan Dede Korkut hikâyeleri de Türk edebiyatı için sembolik metinlerdir. Boğaç'ın dünyaya geliş serüveni aynı zamanda bir varoluş problemidir. Kurban-dua-çocuk birlikteliği, bir erkek çocuğun doğuşu, büyümesi ve hâkim güç olarak ortaya çıkışının özünü içinde barındırır. Kahraman yeterlilikleriyle doğan çocuk, kurban mitlerinden beslenir*¹⁵”.

En yüksek siyasi otorite olarak karşımıza çıkan figür, şahtır. Kral, padişah veya sultan terimlerinin tercih edilmemesi, tarihsel bir ipucu sunmaktadır. Bazı tarihçiler, Gürcistan Krallığı'nın son yılı olarak Kral VIII. Giorgi dönemini, yani 1466 yılını kabul ederken, bazıları ise Kral II. Konstantine'nin Gürcistan'ın krallık ve prensliklere bölünmüş olduğunu resmen kabullenmek zorunda kaldığı 1490 yılını esas alırlar. Nitekim Gürcistan Krallığı'ndan Kartli, Kakheti ve İmereti krallıkları ile Sabediano ve Samtskhe prenslikleri doğacak; Sabediano da Guria ve Samegrelo prensliklerine ayrılacaktır. 17. yüzyılın sonunda Samegrelo Prensiği'nden ayrılan Apkhazeti ve Svaneti prenslikleriyle birlikte üç krallık ve dört prenslik halinde karşımıza çıkacaklardır. Bu dönemde, merkezi yönetimlerin zayıflamasıyla feodal güçlerin geliştiği açıkça görülmektedir. Hikâyenin sonunda yer alan burçtaki delikanlı kale sahibi yüksek bir feodaldır. Doğuda Safevîler, batıda Osmanlılarla komşu olan Gürcülerin Samtskhe Prensiği sürecinde, Osmanlıların Ahıska Paşalığı'na dönüşecektir. Ancak bu paşalığa, Gürcü krallık ve prenslikleri ile Safevîler sürekli taarruzlarda bulunacaklardır. Hatta Açara Vadisi'nde etkili olan Cakeli sülalesinden gelen paşalar, ilk zamanlarda Safevîlerle de yakın ilişkiler geliştirecektir. Hikâyenin kurgusu, 17-19. yüzyıllar arasında Osmanlı etkisinin en düşük, Safevî etkisinin ise en yüksek olduğu bir dönemde, Rus İmparatorluğu'ndan henüz endişe duyulmayan bir zaman ve coğrafyada ortaya çıkmış olmalıdır.

¹¹ Mümin Topcu, “Dirse Han Oğlu Boğaç Han Hikâyesini Sembolik Yaklaşımla Okuma”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 23, Sayı 90 (Nisan 2024), s. 561-578.

¹² Fevzi Çelebi, *Gürcü Sanatının Ana Hatları*, İzmir: Duvar Yayınları, 2019, s. 36.

¹³ Çelebi, *Gürcü Sanatının Ana Hatları*, s. 49.

¹⁴ Çelebi, *Gürcü Sanatının Ana Hatları*, s. 92-93.

¹⁵ Topcu, “Dirse Han Oğlu Boğaç Han Hikâyesini Sembolik Yaklaşımla Okuma”, s. 561-578.

6. Olay Örgüsü

Hikâyenin olay örgüsü, basit bir rüya ve onun yorumunun yol açtığı, adlarını bilmediğimiz karakterler aracılığıyla gelişen trajikomik olayları içermektedir.

Başlangıç Durumu: Fakir bir adamın sahip olduğu tek bir öküz vardır. Bu öküzün yanına bir tane daha alabilmek için para biriktirmeye çalışmaktadır. Bir gün pazara gitmeye karar verir ve sabah erkenden yola çıkar.

Kızın Rüyası: Adam yoldayken, kızı korkutucu bir rüya görür. Rüyasında kendisini şahla evlenmiş ve bir çocuk sahibi olmuş görmüştür. Fakat çocuğu bir dere kenarında oynarken boğulur. Kız, rüyasını korku içinde annesine anlatır.

Rüyanın Yayılması: Kızın annesi, rüyayı duyar duymaz gözyaşlarına boğulur. Anne ile kızın feryadı, çevrede yankılanır ve komşular bir araya gelir. Rüyanın detaylarını öğrenen köylüler, derin bir üzüntü içinde toplanarak ağıt yakmaya başlarlar.

Kurban Kesme Ritüeli: Köy halkı, rüyadaki şahın çocuğunu kurtarmak için bir çözüm arayışına girer ve köyün bilge ihtiyarına danışır. İhtiyar, çocuğu kurtarmanın tek yolunun bir öküz kurban etmek olduğunu söyler. Bunun üzerine, adamın ahırındaki öküzü getirerek köy meydanında keserler. Sakinleşen köylüler, kurban etini hazırlayarak bir ziyafet düzenler ve kutlama yaparlar.

Fakir Adamın Geri Dönüşü: Adam pazardan döndüğünde, köy meydanında insanların eğlendiğini ve ziyafet çektiğini görür. Olayları sorduğunda, köylüler rüyadaki şahın çocuğunu kurtarmak için öküzünü kurban ettiklerini anlatırlar. Adam, köylülerin mantıksız davranışına şaşırır da çaresizlik içinde yeni satın aldığı öküzünü de bırakır ve köyden uzaklaşır.

Fakir Adamın Bilinçlenmesi: Yolda ilerlerken, diğer insanların da benzer mantıksız inanışlara sahip olduğunu fark eder. Her yerde bu tür yanlış inanışlar ve abartılara eğilim olduğunu anlayarak köyüne dönmeye karar verir.

7. Temalar

Toplumsal İnanışlar ve Yanlış İnanışlar: Kızın gördüğü rüya ve annesinin bunu kötü bir işaret olarak yorumlaması, ardından köy halkının bu rüyayı ciddiye alarak inanması, toplumun yanlış inanışlara ne kadar yatkın olduğunu gözler önüne serer. Hikâye, toplumsal inanışların akılcı düşüncenin önüne nasıl geçebileceğini çarpıcı bir biçimde gösterir.

Toplumsal Etki ve Kitle Psikolojisi: Kızın rüyası, köyde giderek büyüyen bir panik dalgası yaratır. İnsanlar rasyonel düşünmeden uzaklaşarak bir öküz kurban ederler, çünkü bir kişinin korkusu hızla diğerlerine yayılmıştır. Bu durum, insanların kalabalığın etkisi altında ne kadar kolay yönlendirilebileceğini ortaya koyar.

Kişisel Akıl Tutulması ve Yalnızlık: Fakir adam, köyün akıl dışı hareketlerine anlam veremeyince derin bir yalnızlık ve kopukluk hissi içine düşer. Başka bir yerde bile benzer inanışların hüküm sürdüğünü gördüğünde, toplumsal akıl tutulması karşısında ne kadar çaresiz kaldığının simgesine dönüşür. Bu, kişinin içinde bulunduğu topluma yabancılaşmasını ve yalnızlığını derinleştirir.

8. Mesaj

Hikâye, toplumların yanlış inanışlardan nasıl etkilenerek rasyonel düşüncelerini kaybedebileceğini ve toplumsal baskıların kişileri akıldışı davranışlara nasıl sürükleyebileceğini çarpıcı bir biçimde eleştirir. Kızın gördüğü basit bir rüya nedeniyle tüm köy halkının mantıksız bir şekilde harekete geçmesi, kişisel akılcılığın toplumsal etkiler altında nasıl yok olabileceğini ironik bir dille ortaya koyar. Bu durum, kişinin baskılar karşısında ne kadar yalnız kalabileceğini de derinlemesine vurgular.

9. Anlatıcı ve Anlatım Tekniği

Hikâye, üçüncü tekil şahıs anlatıcı tarafından aktarılmakta ve olaylara dışarıdan bir bakış açısıyla yaklaşmaktadır. Anlatım, sade ve doğal bir dil kullanılarak sürdürülmektedir. Köy halkının diyalogları ve tepkileri ise betimleyici bir şekilde yansıtılmış, bu da hikâyenin inandırıcılığını artırmıştır. Anlatıcının tarafsız bakışı, dinleyicinin olayları daha iyi kavramasına imkân tanırken, köy yaşamının gerçekliğini de gözler önüne serer.

10. Dil ve Üslup

Hikâyede, halk diliyle zenginleştirilmiş bir anlatım kullanılmıştır. Karakterlerin diyalogları, toplumun inanışları ve davranışları hakkında önemli ipuçları sunar. Dilin sade ve akıcı olması, dinleyicinin olayları daha rahat anlamasını sağlar. Bu unsurlar, hikâyenin yerel kültürü ve sosyal yapıyı daha etkili bir şekilde yansıtmasına katkıda bulunur.

Gürcü alfabesinde sadeleşme hareketleriyle 19. yüzyılda kullanımdan kalkan “o” (y) harfinin varlığı burada belirgindir. Edebi Gürcücede bu harf yerini o (i) harfine bırakmış, sesin kullanımı da tamamen o (i)’ye dönüşmüştür. Dolayısıyla kurgu; dönemde Edebi Gürcüceyle irtibatlı olmayan bir bölgede, ya da bu tarihten önce yapılmış olmalıdır.

Okro (ოქრო) kelimesi bilindiği halde altuni (ალთუნი) kelimesi tercih edilmiştir. Bu da para birimi olarak bu kelimenin kullanıldığını gösterir.

Hikâyedeki; ona geldi: მუუვდა (muuvda) kelimesi Edebi Gürcücede მოუვიდა (mouvida), paylaştırdılar: დაურიგეს (duuriges) kelimesi Edebi Gürcücede დაურიგეს (dauriges), ona bıraktı: დუუტია (duutya) kelimesi Edebi Gürcücede დაუტოვა (dautova), ona seslendi: დუუძახა (duudzakha) kelimesi Edebi Gürcücede დაუძახა (daudzakha) şeklindedir.

Rüyalandın: ჩეგესიზმა (çegesizma) Edebi Gürcücede ჩეგესიზმრა (çagesizmra), დადწყო (deytzko) Edebi Gürcücede დაიწყო (daitzko) örneklerinde olduğu gibi bazı seslerin değiştiği veya kaybolduğu gözlenir.

11. Mizahi ve Eleştirel Yön

Hikâye, mizahi bir üslupla toplumsal yanlış inanışları ve akıl tutulmasını eleştirir. Kızın rüyası üzerine köyün aldığı irrasyonel karar, olayların anlamsızlığını gözler önüne sererek derin bir eleştirel mesaj sunar. Bu mizahî dil, aynı zamanda toplumun mantıksız davranışlarını sorgulamamıza imkân tanır. Böylece dinleyiciye düşündürücü bir perspektif kazandırır.

Sonuç

Bu hikâye, hurafelerin ve kitle psikolojisinin kişilerin yaşamları üzerindeki etkilerini çarpıcı bir biçimde sergileyerek, insanların toplumsal bir histeriye kapıldıklarında akıldan ne kadar uzaklaşabileceğini gözler önüne serer. Yanlış inanışların toplumda yarattığı karmaşanın kişiler üzerindeki yıkıcı etkilerini derinlemesine inceleyen bu anlatım, toplumsal eleştirinin önemini ortaya koyar.

Her bir karakter, toplumsal yanlış inanışların kurbanı olmanın yanı sıra, akıldışı davranışların somut örnekleri olarak insan doğasının zayıflıklarını yansıtır. Bu bağlamda, hikâye köy yaşamının birbirine bağlı yapısını ve toplumsal dinamiklerin nasıl etkileşimde bulunduğunu vurgularken, tarihsel açıdan yerel kültürün önemine de dikkat çeker. Geçmişteki toplumsal yapılar ve aile dinamiklerinin günümüzdeki sosyal ilişkilere olan etkisini göstererek, toplumsal geleneklerin sürekliliğini sorgular.

Hikâyede kadın-erkek, gece-gündüz, çocuk-yaşlı, fakir-zengin gibi karşıtlıklardan üretilen metaforlar bulunur. Ne şahıs isimlerinin, ne de toponimlerin kullanılmaması sembolik anlatımı güçlendirir. Kurban edilen hayvan öküz de bir kuvvet, uysallık ve itaat sembolüdür. Hikâyedeki sembolik yaklaşımlar ayrıca irdelenmesi gereken bir husustur.

Olay örgüsü, basit bir rüyanın bile toplumsal panik yaratabileceğini ironik bir dille ele alarak, kişilerin ve toplumların rasyonel düşünceden ne kadar uzaklaşabileceğini gözler önüne serer. Kişilerin toplumsal baskı altında nasıl akıldışı davranışlar sergilediğini ve yanlış inanışların kişiler üzerindeki etkilerini derinlemesine ele alarak dinleyiciye düşündürücü bir perspektif sunar. Üçüncü tekil şahıs bakış açısıyla aktarılan bu hikâye, olayların gerçekçiliğini artırarak dinleyicinin empati kurmasını sağlar ve köy yaşamının dinamiklerini anlamasını kolaylaştırır.

Ayrı bir çalışmanın konusu olabilecek ve tarafımızdan çalışmanın bir parçası olarak temas edilen halk dili ve kelimelerin ustaca kullanımı, hikâyenin zenginliğini artırarak toplumsal yapıyı ve inanışları daha etkili bir şekilde yansıtır. Mizahi üslup, toplumsal yanlış inanışları ve akıl tutulmasını eleştirerek, dinleyiciyi düşünmeye ve sorgulamaya teşvik eden önemli bir araç işlevi görür.

Sonuç olarak, bu hikâye, toplumun mantıksız inanışlara ve kolektif histeriye kapıldığında neler olabileceğini gözler önüne serer, kişilerin ve toplumun düşünce yapısına dair keskin bir eleştiri sunan anlatımı, kolektif düşüncenin ve yanlış inanışların ne kadar yıkıcı olabileceğini vurgular.

Kaynakça

Akkuş Mutlu, Suzan. “Eski Mezopotamya’da Tanrılara Sunulan Kurbanlar”. *Tarih Okulu Dergisi (TOD)* Yıl 7, Sayı XVII (Mart 2014), 1-17.

Çelebi, Fevzi. *Gürcü Sanatının Ana Hatları*. İzmir: Duvar Yayınları, 2019.

Kur’an-ı Kerim. Bakara Suresi 196. Âyet.

Narin, İsmail. *Kur'an ve Sünnet Açısından Kurban İbadeti*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, İstanbul (Yayımlanmamış Doktora Tezi), 2009.

Olgun, Hakan. "İbadet, Ritüel ve Kurban". *Milel ve Nihal*, 13, 2 (2016), 82-99.

Orbeliani, Sul Khan Saba. *Leksikoni Kartuli*. C. 1, Tbilisi: 1966, 424.

Orbeliani, Sul Khan Saba. *Sibrdzne Sitsruisa*. elibrary.sou.edu.ge
<https://www.studocu.com/row/document/tbilisi-university/democracy-and-citizenship/sibrdzne-sitsruisa-sul-khan-saba-orbeliani/47842319> (Erişim tarihi: 11.11.2024).

Topcu, Mümin. "Dirse Han Oğlu Boğaç Han Hikâyesini Sembolik Yaklaşımla Okuma". *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 23, Sayı 90 (Nisan 2024), 561-578.